

Gewestelijk Arbeids Bureau Zaanstreek (GAB)

Intermediair tussen werknemers en werkgevers op het gebied van scholing, ontslagaanvragen, loonkostensubsidies, arbeidsovereenkomsten en personeelsvoorziening. Het werkgebied van het GAB omvat de gehele Zaanstreek. Het arbeidsbureau neemt een belangrijke plaats in op de arbeidsmarkt. Diensten worden zowel geleverd aan werkzoekenden als aan werkgevers, bijvoorbeeld door hen in contact met elkaar te brengen, of door werkgevers te stimuleren langdurig werklozen, herintredende vrouwen of personen, die behoren tot een etnische minderheid, in dienst te nemen. Daarnaast kan het arbeidsbureau door middel van scholingsprojecten en door het toepassen van loonkostensubsidies, trachten vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. Het GAB heeft de beschikking over een Informatie- en Adviescentrum, waar vacature-beschrijvingen en beroeps- en scholingsinformatie beschikbaar is; het centrum werd in 1988 door 10.000 personen geraadpleegd. Arbeidsbeurzen (de voorgangers van de arbeidsbureaus) werden vanaf het eind van de 19e eeuw opgericht door particulieren; voor het eerst in Amsterdam in 1886. In 1902 werd te Schiedam de eerste gemeentelijke arbeidsbeurs gesticht.

In Zaandam was de Eerste Wereldoorlog aanleiding een tussen werkgevers en werknemers bemiddelende organisatie op te zetten. Onmiddellijk na het uitbreken van deze oorlog ontsloeg een groot aantal werkgevers personeel, omdat men vreesde dat de aanvoer van grondstoffen zou stagneren. Bij de [Artillerie Inrichtingen](#) was evenwel zeer veel werk. Aan de poorten van het bedrijf meldden zich dagelijks honderden werkzoekenden. De plaatselijke bevolking leed schade (dikwijls werden mensen van buiten de streek aangenomen) en het bedrijf werd het op deze wijze onmogelijk om doeltreffend nieuw personeel aan te nemen. De (voor het overige weinig belangrijke) Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht richtte (terwijl ook anderen zich met hetzelfde initiatief bij B en W van Zaandam hadden gemeld) op 8 augustus 1914 de Zaanse arbeidsbeurs op. Deze, door een student Rechten vanuit een slaapkamer gedreven, beurs was geen lang leven beschoren. Een maand later liet men reeds weten het werk niet langer aan te kunnen. B en W traden hierop in contact met de mensen die zich eerder bij het college hadden aangemeld, en meteen kleine gemeentelijke subsidie richtten die op 12 oktober 1914 een arbeidsbeurs op; deze datum wordt thans aangehouden als de oprichtingsdatum van het GAB. Ook de nieuwe organisatie kon het werk nauwelijks aan, en richtte in 1918 het verzoek tot B en W in een gemeentelijke instelling te mogen worden omgezet. Begin 1919 werd de 'Gemeentelijke Arbeidsbeurs Zaandam' een feit. Na enige tijd in een klein kantoortje van de voormalige Centrale Keuken aan de Nicolaasstraat te zijn gehuisvest, vestigde de beurs zich in het voormalige kantoor van het Armwezen aan de Tuinstraat.

In februari 1921 ontving de gemeente Zaandam van de minister van Arbeid mededeling dat Zaandam een zelfstandig district werd, dat naast de Zaanse gemeenten ook Wijde Wormer, Uitgeest en Heemskerk tot zijn werkgebied mocht rekenen. Het aantal ingeschrevenen bij de beurs nam fors toe; in 1915 waren er 1568 werkzoekenden geregistreerd, in 1931 waren dat er 4540; in 1915 kon de beurs succesvol 560 vacatures van werkgevers opvullen, in 1931 lukte dat 3521 keer. De Arbeidsbeurs ging zich al snel ook op andere terreinen bewegen dan uitsluitend arbeidsbemiddeling. In 1919 begon het bureau met een werkloosheidsverzekering, de naam werd bij die gelegenheid gewijzigd in 'Gemeentelijke Dienst der Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling te Zaandam'.

In 1921 werd het takenpakket verder uitgebreid, toen de Dienst een rol kreeg in de Gemeentelijke Werkverschaffing. Tijdens de crisis van de jaren '30 kwamen er opnieuw veel taken bij. De dienst kreeg bemoeienis met vreemdelingen, een spaarregeling, cultureel werk voor werklozen, steun aan kleine boeren en tuinders, de uitgifte en administratie van 'werklozen-tuintjes', een centrale werkplaats voor jeugdige werklozen en steun in natura ('B-steun').

In de loop van de Tweede Wereldoorlog werd het werk van de Dienst gaandeweg minder omvangrijk. In september 1940 werd te Den Haag een Rijksarbeidsbureau opgericht, waar per 1 mei 1941 de 37 Gewestelijke Arbeidsbureaus onder ressorteerden. De Dienst te Zaandam werd in een Gewestelijk Arbeidsbureau omgezet, met bijkantoren in Edam en Purmerend. De directeur, sociaal-democraat Jac. Groen. werd vervangen door L. Bandsma, voormalig directeur der dienst Sociale Zaken te Den Helder. Bandsma spande zich bijzonder in om te voorkomen dat Zaankanters in de Duitse Arbeitseinsatz terecht kwamen. Een jaar na zijn benoeming werd hij vervangen door eerst een Duitser, toen een NSB-er en tenslotte een lid van de SS. Het Arbeidsbureau was inmiddels gehuisvest in een oud schoolgebouw aan de Oostzijde. Alle werklozen en alle werkenden waren bij het bureau geregistreerd. De registers waren voor de bezetter van groot nut; zij lieten precies zien wie voor de Arbeitseinsatz beschikbaar was of beschikbaar kon worden gemaakt.

In de nacht van 20 op 21 mei 1943 drongen daarom leden van het verzet het gebouw binnen en plaatsten tachtig kilo licht ontvlambaar materiaal door het hele pand. Om vijf minuten over drie volgde de ontploffing. De brandweer van Zaandam rukte traag uit en bluste op een wijze die eventueel bruikbare resten van de administratie onleesbaar maakte. Er volgden geen represailles. De Duitsers richtten het arbeidsbureau opnieuw in, nu in een van William Pont gevorderd kantoorgebouw aan de Stationsstraat (later gebruikt door Vezeno). Alle mannen die in 1922 of 1923 waren geboren moesten zich daar op 24 mei melden. Door het ontbreken van de administratie konden de Duitsers evenwel niet controleren of iedereen dat ook inderdaad deed. Op 27 december 1943 vernietigde het verzet door een bomaanslag ook de nieuwe administratie van het arbeidsbureau. Uit de beschikbare bronnen blijkt niet duidelijk of het een beslissing van de Duitsers aan het eind van de oorlog danwel van de Nederlandse overheid kort na de bevrijding was, dat het Gewestelijk Arbeidsbureau Zaandam een bijkantoor van Amsterdam werd.

Pas aan het begin van de jaren '50 werd het Arbeidsbureau Zaandam weer zelfstandig. Het in de Botenmakersstraat gevestigde bureau kreeg een bijkantoor in Purmerend, waaronder geheel Waterland ressorteerde. In 1969 werd een nieuw pand aan het J.A. Laanplein betrokken en werd de naam veranderd in Gewestelijk Arbeidsbureau Zaanstreek. Twaalf jaar later, per 1 januari 1981, ging het bijkantoor Purmerend over naar het Arbeidsbureau te Hoorn. Het GAB Zaanstreek schreef in 1990 6517 werkzoekenden in (gemiddeld 26 per dag) en 5752 personen uit (23 per dag). In totaal werden 665 personen her- of bijgeschoold, na bemiddeling door het GAB. In 179 gevallen verleende het GAB loonkostensubsidie. Het Informatie- en Adviescentrum werd door ongeveer 10.000 personen bezocht: 116 mensen kregen persoonlijk advies van een beroepskeuze-adviseur. In 1990 werden 667 ontslagaanvragen ingediend, waarvan er 520 werden verwerkt. Voorts was er een medisch adviseur actief en subsidieerde het bureau zeven Bijzondere Regionale Projecten. Bij het GAB waren in 1990 36 personen in dienst.

Externe link:

[Erik Schaap: De aanslag op het Zaandamse Arbeidsbureau](#)

[actualiseren](#)

[tweede wereldoorlog](#)

From:
<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - ZaanWiki

Permanent link:
https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=gewestelijk_arbeids_bureau

Last update: **2019/05/26 09:03**

